

Faragó Sándor: Tolnay Antal feljegyzései Széchenyi haláláról s a régi és új nagyecenki templomról (Soproni Szemle 1960/2. sz.)¹

A kapuvári helytörténeti múzeum 1958/1/6. leltári szám alatt őrzi Tolnay Antal hajdani nagyecenki plébános sajátkezű feljegyzéseit az 1860-as évek elejéről, 20 folió lapon, amelyeknek mindkét oldalán a felét teleírta, a másik felét pedig jegyzetek számára használta fel. A cím: Nagy Czenki plébánia Új Szentegyházának vázlata. Két részre osztja fel mondanivalóját: „Az Ó Szentegyházról” valamivel több csak mint három lap, majd a többinek ez a címe: „2. Az új Szentegyházról.” Az utolsó íven nevével jelzi ugyan a szerző az írásművet, de a hátsó oldalon még ezt olvashatjuk: A Szentegyház körülményei, ami tán arra vall, hogy még valami folytatást szánt vagy akár írt az addigiakhoz. [...]

„ [...] Ápril. 8-án, éppen husvét vasárnapja volt, azon nem képzelt és bensőnkét megrázkódtató esemény adatott a telegráf útján tudunkra, hogy gróf Széchenyi István azon napon szobájában halva találtatott. Megrendültünk s nem találtunk szavakat fájdalomunk kifejezésére, örege apraja könnyes szemekkel említette a leverő ujságot. Ő benne mindenki a legnagyobb hazafit, volt jobbágyai legjobb atyokat, én pedig azon felül legnagyobb jótevőmet tiszteltem. Ápr. 10-én estéli tizenegy órakor hozatott Kis-Cenkre hült teteme, hol a kastélyi kápolnában rögtönzött ravatalra tétetett. Ekkor adatott tudtomra az ő kedves Béla fia által: hogy a bécsi policei rendelete következtében a megtörtént boncolás után tüstént kellett hozatni és meghagyatott, hogy másnap, vagyis 11-én reggel 10 órára Cenken el legyen temetve, különben a policei fogja eltemettetni; én válaszoltam: ha bezárnak is, reggel suttyomban el nem fogom temetni, hanem délután 4 órakor, mikorra a körül vidéket értesíthetem. Egész éjjel irtuk a temetési tudósításokat, a major béresek által szerte küldvén el őket. Ez szükséges volt, mert a Bécsben nyomott halotti cédulákon a temetés Ápril 12-i délutánra volt téve, s országszerte szétküldözve – ez az oka, hogy többen p. o. Magyar Akadémia küldöttsége és mások a temetésről elkéstek. 11-én délután 4 órakor temettem el 22 pap kíséretében, legalább 5-6 ezer ember részvéte mellett. A soproni előkelő polgárságból 300-an égő fáklyákkal tisztelegtek, melyeket temetés után egyhalomra rakva Vörösmarti „Szózata” éneklése mellett elégettek. Távol vidékről, a policális rendeletet nem tudva másnap Vas és Zala-megyéből négyes fogatok egész számosan jelentek meg. A levetség és panasz, hogy még a halottól is félnek, általános volt.

Szívét, hogy kiki szabad szemével láthassa, a haza boldogságáért oly fennen dobogó nemes szívet, a boldogultnak akarátja szerint is borszeszbe kívántam eltenni, de fájdalom a boncolásnál jelen volt fiai, gróf Béla és Ödönnek kérései sikertelenek voltak a boncoló orvosok, hihetőleg valamely utasítás szerint összevagdálva belrészei közé keverték.

Tisztelt Utódim! Tán akarjátok halála nemét és okát tudni? Söréttel töltött pisztollyal, balszemének tartva lőtte agyon maga magát.

S mi okból? néhány héttel előbb a bécsi policei által szobái kimotoztattak és minden irományai, még fiatal korától vezetett naplója is lefoglaltattak. Ez ötlet elméjében újra megzavarása s végre kétségbe ejtette.

Lehetséges, hogy idővel fognak lenni, valamint halálakor is voltak, kik belviszonyba nem lévén beavatva az agyonlövést, vagyis öngyilkosságot tagadni buzgólkodnak és azt véletlennek, vagy más által megparancsoltak, érdekből, vagy félelemből történtenek lenni állítják. Ez nem áll, ő maga magát végezte ki, erről szeretett neje és kegyes Grófnő, kedves Gyermekai és grófi nemzetségének minden egyénje erősen meg voltak győződve. Ő, még

---

¹ Megjelent még a Nagyecenki füzetek 2.

A magyar Mekka Nagyecenk

Válogatás a Soproni Szemle tanulmányaiból c. kötetben

egészséges korában, öngyilkosságról lévén szó állította, hogy az öngyilkosság nemesi között legbiztosabb és legkevesebb szenvedéssel van az agyonlövés összekapcsolva és azon ellenvetésre, hátha az ember rosszul talál? válaszolta: legbizonyosabb, ha az illető balkezét élére állítva, bal szemöldöke alá szorítva helyezi és a pisztolynak csövét alájateszi és elsüti, a fenntartott balkéz nem engedi a pisztoly billenését. S csakugyan halála után combján nyugvó balkezének tenyere (Zselle székben ült) fekete volt a lópornak füstjétől, jele, hogy a fentebbi módon cselekedett.”

A továbbiakban Tolnay elmondja, hogy a régi terveket a haláleset után félretették és újak készültek. Az építést 1861. augusztus 6-án kezdték meg téglahiány miatt gyakran megszakadt a munka. 1862. március 31-től november 21-ig ismét dolgoztak, elkészült a torony is meg a boltozat. 1863-ban lehordták a közeli idomtalan dombot és gyepes pázsitot létesítettek a helyén. Ez évben tették fel a toronyra a keresztet, Bokor Nándor cenki „gépész”⁵ készítette; legénye, a persztegi születésű Rokob István állította fel. Az orgonát a két Cenk község Bécsben vásárolta Ficz nevű mesternél. 1863. október 27-én felhúzták a 12 mázsás harangot, már egészen fent volt, amikor a kötéllé szakadt, a harangon csak kis csorbulás támadt, de a torony lépcsőházát összezúzta. Opicz Mihály volt cenki molnár öntette a bécsújhelyi Hilzer Ignác műhelyében. Megtartották a régi harangokat, az egyiket 1744-ben a bécsújhelyi Montell Jakab öntötte⁶, a másodikat ugyanott Schweiger József 1818-ban, a harmadikat a soproni Seltenhofer 1832-ben.

Egy-két lapon felsorolásra kerülnek az új egyházi ruhák, és hogy a toronyórát 1869-ben Münchenben vásárolták.

⁵ Nagycenki lakatos, később nagyobb üzem tulajdonosa, a maga korában híres Bokor-eke feltalálója.

⁶ Neves bécsújhelyi harangöntő, tőle való számos megyebeli harang mellett a soproni Tűztorony feszületes lélekharangja is.